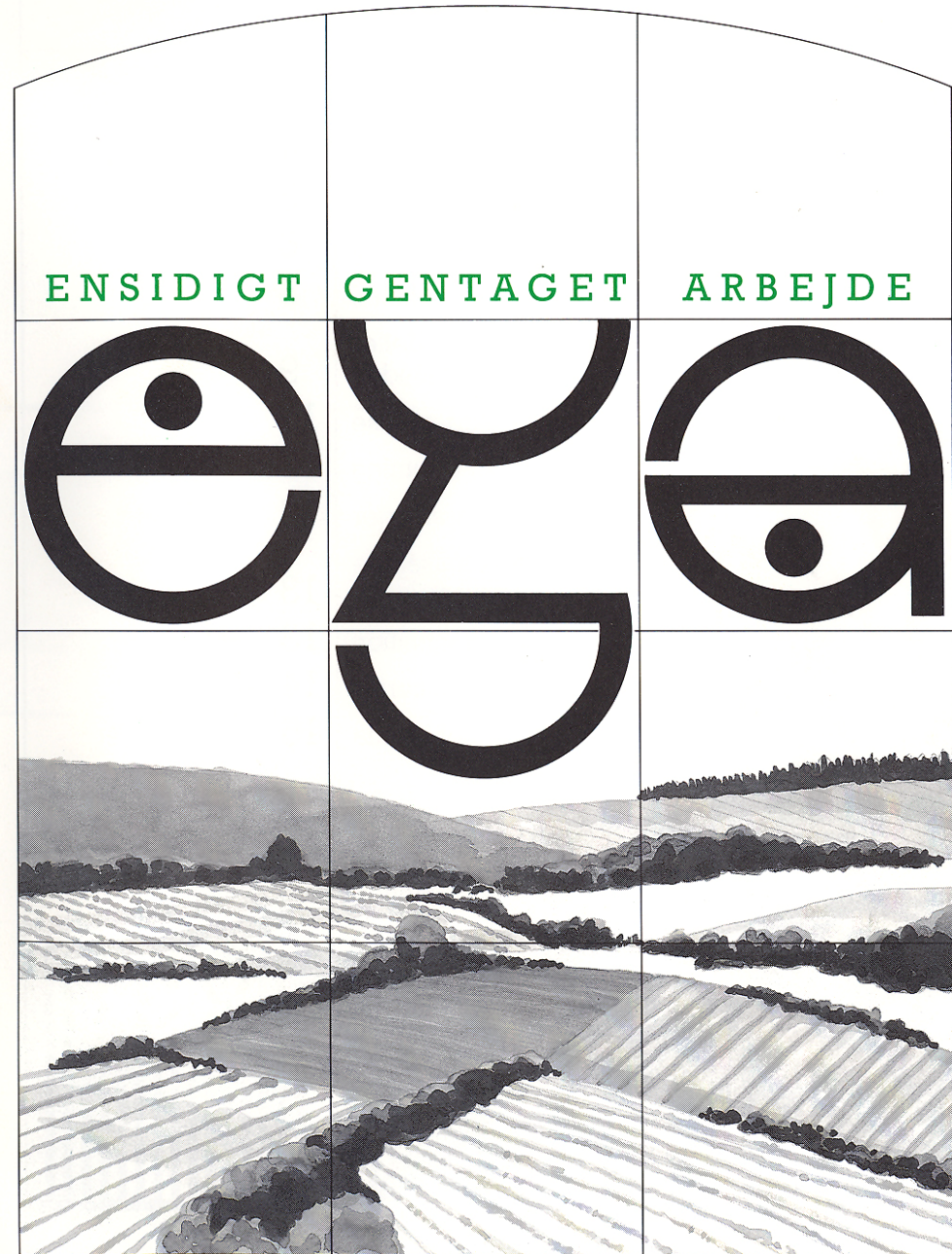

TM GRAFIK v. Mette Møller - 86 98 97 03

AARHUS OFFSETTRYKKERI

BRANCHEVEJLEDNING

BRANCHESIKKERHEDSRÅDET FOR JORDBRUGET

INDHOLD

Branchevejledning om ensidigt gentaget arbejde	3
Baggrund	4
Ensidigt gentaget arbejde (EGA)	5
Handlingsplanens indhold	6
Arbejdet med handlingsplanen	8
Ideer og løsningsmodeller i virksomheden	9
Uddannelse	11
Afslutning	11
Henvisninger	12
Tidligere udsendte vejledninger	13
Yderligere information	13
Vurderingskriterier	14
Tilbagmeldingsskema	15

BRANCHEVEJLEDNING OM ENSIDIGT GENTAGET ARBEJDE

Denne branchevejledning er udarbejdet af Branchesikkerhedsrådet for Jordbruget. Vejledningen henvender sig til alle virksomheder inden for det grønne område.

Branchevejledningen er udarbejdet i overensstemmelse med Arbejds miljørådets handlingsplan mod ensidigt gentaget

arbejde. Vejledningen vil således være et af de initiativer, der er med til at udfylde handlingsplanen.

Vejledningen fortæller om handlingsplanen og dens baggrund, ligesom vejledningen skal være en inspirationskilde til virksomheder og medarbejdere til, hvordan skader og gener fra ensidigt gentaget arbejde kan minimeres.

Vejledningen er sendt til orientering hos Direktoratet for Arbejdstilsynet. Vejledningen er godkendt af branchesikkerhedsrådet, den 01.07.1994.

Chr. N. B. Ulrich
formand

Svend O. Pedersen
næstformand

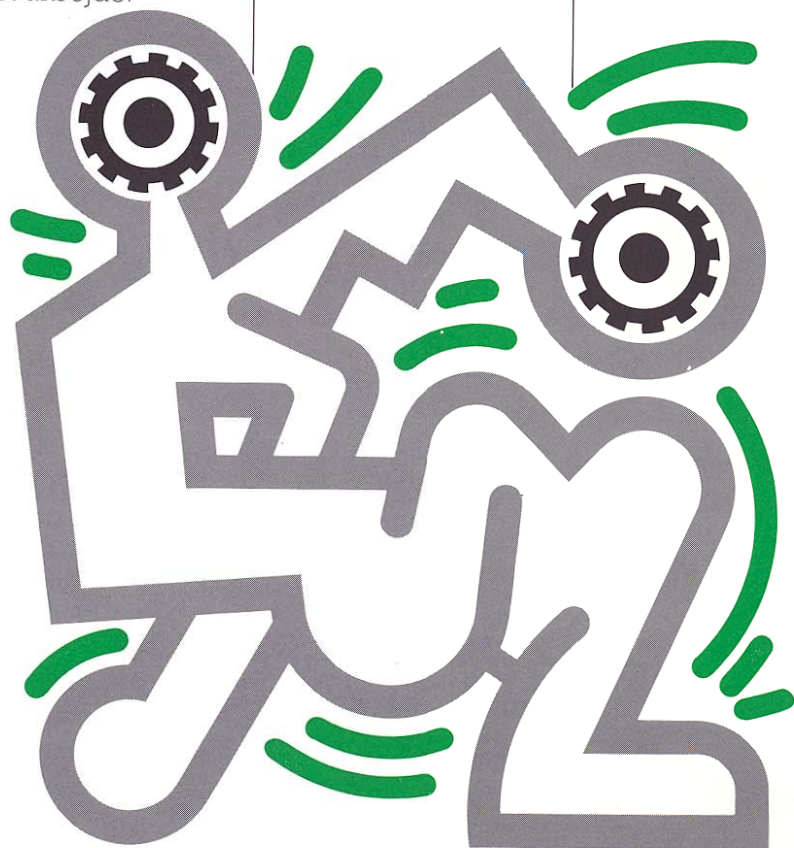

BAGGRUND

I 1991 vedtog folkettingen, at der skulle ske en indsats mod ensidigt gentaget arbejde. Begrundelsen for denne folketingsbeslutning er, de forholdsvis mange skader og nedslidninger der opstår som følge af ensidigt gentaget arbejde.

Som følge af folketingsbeslutningen har arbejdsmarkedets parter i enighed udarbejdet en handlingsplan mod ensidigt gentaget arbejde. Arbejdsministeren har i 1993 tilsluttet sig denne plan.

Målsætningen med handlingsplanen er, inden år 2000 at halvere antallet af helbredsskader, der er opstået som følge af ensidigt gentaget arbejde.

ENSIDIGT GENTAGET ARBEJDE (EGA)

Der er ingen helt klar definition af EGA. Der er mange faktorer, der spiller ind, både i arbejdet, i arbejdets tilrettelæggelse og personlige forhold hos de ansatte. Det er almindeligt antaget, at EGA kan give eller forværre en række muskel- og ledlidelser, såsom nakke/skulderlidelser, myoser, seneskedehindebetændelse m.v.

Alle er enige om, at ingen bør udsættes for EGA i den overvejende del af arbejdstiden, idet dette på et eller andet tidspunkt vil føre til gener eller skader.

Definitionen på ensidigt gentaget arbejde EGA er arbejde, hvor en eller flere af følgende faktorer indgår:

Få forskellige arbejdsfunktioner

hvor der stilles få krav (både fysisk og mentalt) til operatørens færdigheder.

Højt tempo

hvor operatøren ingen eller kun ringe indflydelse har på arbejdets hastighed, f.eks. fordi tempoet er maskin- eller lønstyret.

Lav selvbestemmelse

hvor den enkeltes indflydelse på arbejdets tilrettelæggelse og udførelse er ringe.

Ensidige arbejdsbevægelser

hvor man bruger en begrænset del af kroppen.

Stor kraftanstrengelse

ved udførelse af arbejdet.

Fastlåst arbejdsstilling

hvor der ingen eller ringe mulighed er for variation af én bestemt arbejdsstilling. Arbejdet medfører kun anvendelse af en begrænset del af kroppens muskler og led. Resten af kroppen er ikke i bevægelse og er udsat for små vedvarende muskelspændinger (statisk belastning).

Højt præcisionskrav

hvor der stilles store krav til koordinations-evne, fingerfærdighed og koncentrationssevne.

Højt synskrav

hvor arbejdet stiller store krav til operatørens syn.

HANDLINGSPLANENS INDHOLD

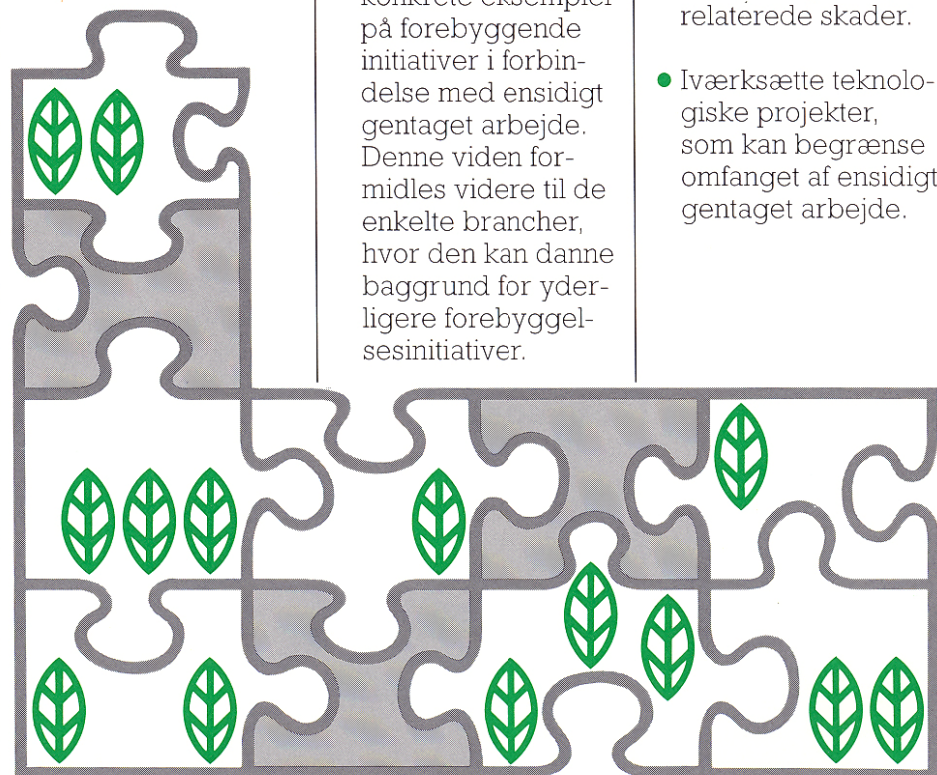
Handlingsplanen mod EGA indeholder en række krav, til hvilke aktiviteter der skal iværksættes på centralt-, branche- og virksomhedsniveau.

Centralt niveau

På centraltniveau iværksættes de generelle initiativer, som er fælles for alle brancher. Arbejdet på de centrale niveau forstås af arbejdsmarkedets parter og omfatter bl.a. følgende aktiviteter

- Samling af viden om konkrete eksempler på forebyggende initiativer i forbindelse med ensidigt gentaget arbejde. Denne viden formidles videre til de enkelte brancher, hvor den kan danne baggrund for yderligere forebyggelsesinitiativer.

- Vurdering af hvorledes begrænsning af ensidigt gentaget arbejde påvirker produktivitet, beskæftigelse, faggrænser, lønstruktur, indtjening og uddannelsesbehov m.v.
- Styrke forskning om ensidigt gentaget arbejde og arbejdsrelaterede skader.
- Iværksætte teknologiske projekter, som kan begrænse omfanget af ensidigt gentaget arbejde.

BRANCHENIVEAU

Brancheniveau

På brancheniveau spiller branchesikkerhedsrådene en central rolle. Branchesikkerhedsrådets rolle er bl.a., at tilskynde virksomhederne til at de internt vurderer, om de har arbejdsopgaver, der kan betragtes som værende ensidigt gentaget

arbejde, og hvis det er tilfældet, at de så iværksætter initiativer, der kan imødegå dette.

- Branchesikkerhedsrådene skal også i fornødent omfang vejlede og rådgive virksomhederne.
- Branchesikkerhedsrådet orienterer løbende parterne på det centrale niveau om planens gennemførelse.
- På brancheniveau skal overenskomstparterne søge at undgå aftaler, der kan virke nedslidende.

Virksomhedsniveau

Alle virksomheder skal udarbejde deres egen handlingsplan. På større virksomheder er sikkerhedsorganisationen krumtappen i dette arbejde. På mindre virksomheder uden sikkerhedsorganisation skal arbejdet med handlingsplanen foregå i samarbejde mellem ledelsen og de ansatte.

ARBEJDET MED HANDLINGSPLANEN

Arbejdet med handlingsplanen kan f.eks. gribes an på følgende måde:

Ledelse, sikkerhedsudvalg og samarbejdsudvalg afholder et fællesmøde for at drøfte, hvordan arbejdet med kortlægning og begrænsning af EGA gribes an på virksomheden.

Arbejdet med at formindske omfanget af EGA kan ofte berøre principper for uddannelse, lønformer med videre. Som bekendt er lønformer ofte et overenskomstspørgsmål. Derfor er det vigtigt, at ledelse, sikkerhedsudvalg, samarbejdsudvalg og organisationer spiller sammen.

Sikkerhedsudvalget laver en konkret kortlægning af, hvor på virksomheden, der er arbejdsfunktioner med EGA.

Alle arbejdsfunktioner gennemgås af sikkerhedsudvalget, der efter peges på de funktioner, der indholder ensidig gentaget arbejde.

Ved løsning af EGA, skal der tages udgangspunkt i afsnittet om ideer og løsningsmodeller.

For at synliggøre fremskridt skrives det ned, hvordan arbejdsfunktioner er i øjeblikket. Ændringer skrives ned løbende. På denne måde bliver udviklingen registret.

Sikkerhedsudvalget udarbejder en plan med løsningsforslag for virksomheden. Erfaringer fra virksomheder, der allerede er i gang, viser, at de bedste resultater fås, når alle medarbejdergrupper i virksomheden deltager i arbejdet. Både tillidsvalgte, arbejdere, arbejdsledere

og øverste ledelse. Der kan afholdes møder, hvor fælles mål og ændringer diskuteres. Sikkerhedsudvalget udarbejder et udkast, der danner baggrund for diskussion.

På baggrund af de samlede indstillinger, udarbejder sikkerhedsudvalget virksomhedens handlingsplan.

Handlingsplanen indeholder en prioriteret indsats med tidsterminer.

Det er vigtigt, at hele virksomheden både ledelse og medarbejdere prioriterer indsatsen mod EGA. En markering heraf vil være af afgørende betydning for at handlingsplanens målsætning kan opfyldes.

IDEER OG LØSNINGS- MODELLER I VIRKSOMHEDEN

EGA kan forebygges på forskellig måde:

- Der kan ændres i arbejdets organisering
- Der kan ændres i arbejdspladsens indretning
- Der kan ændres i arbejdstempoet
- Processen kan automatiseres
- Der kan ske en kombination af ændring i arbejdets organisering og brug af tekniske hjælpemidler.

Ændring i arbejdets organisering

Jobrotation

er den ændring, der hurtigst og lettest kan gennemføres, da der i princippet kun skiftes

mellem jobtyper, der kræver de samme kvalifikationer og ofte i samme afdeling. Her er det vigtigt, at jobrotationen giver en ergonomisk variation, således at statisk/dynamisk arbejde undgås.

Ved jobrotation bliver arbejdet ikke mere kvalificeret, men skiftende kan mindske oplevelsen af ensformighed. Jobrotation vil i visse tilfælde kun i begrænset omfang nedsætte de fysiske belastninger.

Jobudvidelse

betyder, at det enkelte job tilføres flere arbejdsoperationer af samme art eller tilfører jobbet nye arbejdsopgaver, som vedligeholdelse, rengøring eller lignende.

Arbejdet bliver en mere omfattende og meningsfyldt helhed. Den enkelte får mere variation og overblik over arbejdet, og kan dermed bedre tilrettelægge sin egen arbejdsituation.

IDEER OG LØSNINGS- MODELLER I VIRKSOMHEDEN

Jobberigelse

betyder, at planlægning af arbejdsgang og kontrol af arbejdet lægges i den enkelte arbejder. Den enkelte får større indflydelse på metode, rækkefølge, planlægning o.s.v. Organisering af arbejdet i grupper kan være en god måde at opnå jobberigelse på. Gruppen planlægger selv sit eget arbejde ud fra et nærmere angivet arbejdsresultat. Gruppen fordeler arbejdet, vælger arbejdsmetode og træffer selvstændige beslutninger inden for de tekniske/økonomiske rammer, der er stillet til rådighed. Der kan være forskellig grad af jobudvikling i gruppeorganiseret arbejde.

Ændring i arbejdspladsens indretning

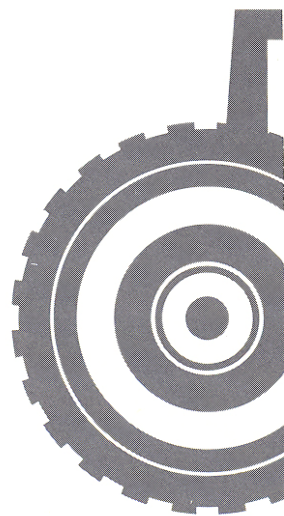
Arbejdspladsen, maskiner og tekniske hjælpemidler indrettes således, at de er velegnede til arbejdsopgaverne og skal kunne tilpasses den enkelte, og dermed den enkelte arbejds-situation, således at arbejdet kan udføres hensigtsmæssigt, uden at give fysiske belastninger. Arbejdet skal foregå i gode arbejdsstillinger. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at selv de mest "korrekte" arbejdsstillinger og - bevægelser er uhensigtsmæssige, hvis der ingen variationsmuligheder er. Arbejde, der fastlåser den ansatte til de samme arbejdsstillinger og bevægelser i længere tid er belastende. Arbejdet skal være varieret, f.eks. med mulighed for at skifte mellem ståen-

de, siddende og gående arbejde.

Ændring i arbejdstempo

EGA er ofte karakteriseret af højt arbejdstempo. Tempoet påvirkes i øvrigt af lønsystemer, maskintakt og præstationskrav.

Hvis tempoet nedsættes, mindskes belastningen ved gentagelserne, men det hjælper ikke altid på ensidigheden at nedsætte tempoet.

UDDANNELSE

På det centrale niveau i handlingsplanen arbejdes der med forskellige uddannelsesinitiativer som skal

geare både ledelse og medarbejder til de nye tider. Flere af jordbrugets virksomheder har højsæson/

lavsæson, hvor lavsæsonen kan udnyttes til uddannelse af de ansatte.

AFSLUTNING

Branchesikkerhedsrådet for Jordbruget har ikke foretaget konkret vurdering af, hvor der findes ensidigt gentaget arbejde.

Begrundelsen herfor er, at der findes mange forskellige virksomheder, og at virksomhederne er meget forskelligt indrettet.

Branchesikkerhedsrådet har valgt at lægge dette spørgsmål ud til vurdering i de enkelte virksomheder, hvor de ansatte og ledelsen kan drøfte spørgsmålet i kompetente forsamlings-

Som led i handlingsplanens opfyldelse, skal virksomheder med ensidigt gentaget arbejde udfylde bilag 2 og indsende den til BSR10's sekretariat:

Torsøvej 7
8240 Risskov
Telefon 86 21 48 00
Telefax 86 21 48 84

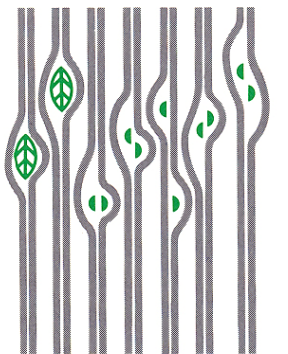

HENVISNINGER

- Lov om arbejdsmiljø - Lov nr. 681 af 23. dec. 1975
- Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1181 af 18. dec. 1992 om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde.
- Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1182 af 18. dec. 1992 om arbejdets udførelse.
- Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1163 af 16. dec. om faste arbejdssteders indretning.
- At-bekendtgørelse nr. 1164 af 16. dec. 1992 om manuel håndtering.
- At-bekendtgørelse nr. 1109 af 15. dec. 1992 om anvendelse af tekniske hjælpemidler.
- At-meddelelse nr. 4.08.1, sept. 1984 - Monotoni-tilstand.
- At-meddelelse nr. 4.08.2, sept. 1984 - Psykisk træthed.
- At-meddelelse nr. 4.08.3, sept. 1984 - Stress.
- At-meddelelse nr. 4.04.15, maj 1989 - Vurdering af løft.
- At-meddelelse nr. 4.10.4, april 1988 om Ensidigt gentaget arbejde.
- At-meddelelse nr. 4.10.3, december 1986 om Ryg- nakke- og skulderbesvær.
- EGA-rapport, Direktoratet for Arbejdstilsynet, april 1988.

Andet materiale:

- Arbejdsmiljørådets Handlingsplan mod EGA.
- "Det gør ondt", af Ebbe Sønderriis, Arbejdsmiljøfondet 1992.
- Pjecen: "Et godt liv", LO, 1992.
- "Arbejde, stress, sundhed", af Kai Grunnet, DA, 1993.

TIDLIGERE UDSENDTE VEJLEDNINGER

- 1 Ensilagesiloer
 - 2 Bortskaffelse af kemikalierester og tom emballage
 - 3 Gældende regler på gartneriområdet - sikkerhed og arbejdsmiljø
 - 4 Krematorier - sikkerhed og arbejdsmiljø
 - 5 Støv- og mikroorganismer i landbruget
 - 6 Rengøring af glatte gulve og gangarealer i væksthuse
 - 7 Rengøring af malkeanlæg
 - 8 Anvendelse af højtryksrensere
 - 9 Rengøring af inventar i væksthuse
 - 10 Rengøring af udvendigt drivhusglas
 - 11 Børn og unges arbejde i jordbruget
 - 12 Arbejdsmiljø i svinestalde
- Vejledninger om valg af personlige værnemidler
- UDENDØRS særlige udbringningsmetoder
 - UDENDØRS traktorer og lignende
 - INDENDØRS væksthuse og lignende
- Video
- Held eller uheld - sikkerhed i landbruget

YDERLIGERE INFORMATION

Yderligere information/oplysninger kan fås ved henvendelse til

Branchesikkerhedsrådets konsulenttjeneste:

Arbejdsgiverorganisationer
Torsøvej 7
8240 Risskov
Tlf. 86 21 48 00

Arbejdstagerorganisationer
Nyropsgade 30
1790 København V.
Tlf.: 33 14 21 40

VURDERINGSKRITERIER

Skema, der eventuelt kan anvendes til identifikation og vurdering af EGA:

Spørgsmål, der er relevante til vurdering af EGA:

Virksomhedens navn: _____

Dato: _____ Udfyldt af: _____

Ja Nej

- Er der gentagne bevægelser?
 Gentages samme bevægelse flere gange i minuttet?
 Gentages samme bevægelse mange gange i timen?
 Gentages samme bevægelse få gange i timen?

Ja Nej

- Er der mulighed for forskellige arbejdsoperationer?
 Har operatøren indflydelse på arbejdets hastighed?
 Kan operatøren selv bestemme hvornår hun/han vil udføre en given arbejdsopgave?
 Er der ensidige bevægelser, hvor kun en begrænset del af kroppen anvendes?
 - hvis ja, hvilken del af kroppen _____
 Er der en fastlåst arbejdsstilling, hvor der ingen eller ringe mulighed er for variation?
 Kræves der mange kræfter (stor kraftanvendelse) ved udførelse af arbejdet?
 Er der mange tunge løft?
 Er der mange vrid og/eller sidebøjninger af kroppen?
 Forekommer der vibrationer?
 Stilles der store præcisionskrav til arbejdet (f.eks. fingerfærdighed, m.v.)
 Stilles der store krav til opmærksomhed/koncentration?
 Stilles der få krav til opmærksomhed/koncentration?
 Stilles der store synskrav til arbejdet (f.eks. se skarpt på kort/lang afstand, se farveforskelle)?
 Foregår der arbejdsbevægelser hvor armene er hævet over skulderhøjde?

TILBAGEMELDINGSSKEMA

Skema, til virksomhedernes tilbagemelding om ensidigt gentaget arbejde

Virksomheden udfylder som led i indsatsen mod ensidigt gentaget arbejde dette skema, og indsender det til BSR10 senest 15.09.94. Virksomhedens handlingsplan må gerne vedlægges.

Virksomhedens navn: _____

Virksomhedens adr.: _____

Evt. stempel:

Antal ansatte i alt: _____

Antal ansatte med ensidigt gentaget arbejde: _____

Typisk ved arbejde med: _____

Ja Nej

- Er der oprettet sikkerhedsorganisation?
 Er der iværksat foranstaltninger her og nu?
 Planen er under udarbejdelse?
 Planen er udarbejdet?
 Er planens aktiviteter igangsat?
 Har virksomheden haft ekstern bistand i form af BST, organisationer, Arbejdstilsynet m.v.?
 Har virksomheden inden handlingsplanen gennemført foranstaltninger mod ensidigt gentaget arbejde?

Øvrige bemærkninger:

BSR10
Torsøvej 7
8240 Risskov